

West Papua: bijna 60 jaar na de Nederlandse overdracht aan Indonesië nog steeds het toneel van grove mensenrechtenschendingen tegen inheemse Papoea's.

Wat vinden wij? Nederland kan en moet meer doen om op te komen voor de bescherming van de rechten van de Papoeabevolking en de veiligheid van mensenrechtenverdedigers.

Deze position paper benadrukt de – morele- verantwoordelijkheid en het belang van de Nederlandse betrokkenheid bij en steun aan het volk van West Papua.

De Indonesische provincies Papua en Papua Barat (hierna gezamenlijk aan te duiden als “West Papua”) zijn een van de meest repressieve regio's in Zuidoost-Azië. Buitenlandse waarnemers en humanitaire organisaties worden niet toegelaten. Er vinden grove mensenrechtenschendingen plaats en er heerst een cultuur van straffeloosheid. Daarnaast is het gebied de afgelopen jaren in een hoog tempo ontbost; dit gaat gepaard met mensenrechtenschendingen en zelfs dodelijke slachtoffers. Na tientallen jaren van transmigratie vanuit andere delen van Indonesië, maakt de inheemse Papoeabevolking minder dan 40% van de totale bevolking uit. Ongelijke toegang tot economische kansen vergroot de sociale kloof en het risico op horizontale conflicten. De sociale en politieke context in West Papua blijft zeer onrustig en mogelijk explosief.

Historische rol Nederland

Toen Indonesië in 1949, na eeuwen koloniale bezetting onafhankelijk werd, zou Nederland ook Nederlands Nieuw-Guinea begeleiden naar onafhankelijkheid. De vrijheid die was beloofd, is er niet gekomen. Het westelijk deel van het eiland Nieuw-Guinea werd in 1962 via een VN-interimbestuur overgedragen aan Indonesië. De Papoea's zelf hadden geen stem in deze beslissing.

Sindsdien is er sprake van stelselmatige onderdrukking en discriminatie van de inheemse Papoeabevolking. Massale protesten voor een menswaardig bestaan en tegen vernietiging van hun leefomgeving komen geregeld voor. Met het continu negeren van protesten en kritiek door de Indonesische autoriteiten nemen gewelddadige escalaties toe: met name de Papoeaburgerbevolking is hiervan het slachtoffer. Er zijn naar schatting tussen de 100.000 en 500.000 Papoea's omgekomen als direct gevolg van de Indonesische bezetting.¹

Militaire zone

West Papua is de meest gemilitariseerde regio van Indonesië. Mensenrechten- en milieugroeperingen onthulden dat militair personeel ook illegale zakendoet, zoals het openen van lucratieve nieuwe mijnsites, illegale houtkap en landontginning voor nieuwe palmplantages, met name in Intan Jaya.² Ze hebben ook munitie en vuurwapens verkocht aan gewapende groepen.³

De enorme inzet van legerstroepen draagt bij aan de regionale spanningen en het hardhandig optreden tegen inheemse Papoea's. Dit is in tegenspraak met de verzoenende woorden en gebaren van de centrale overheid en de belofte van een “softere” militaire aanpak⁴.

Een echte vredesdialoog tussen Jakarta en West Papua komt niet op gang. De centrale regering stuurt juist meer militairen naar conflictgebieden in West Papua, wat weer tot een tegenreactie leidt van de

---

¹ Recente cijfers ontbreken; buitenlandse waarnemers en journalisten worden niet toegelaten.

² Ekonomi-Politik penempatan militer di Papua, onderzoek door o.m. Greenpeace, KontraS, LBH Papua, Pusaka. [Hier](#) te downloaden.

³ Onderzoek van Alliance for Democracy for Papua (AIDP), zie <https://indonesia.postsen.com/news/93740/Illegal-Firearms-Business-in-Papua-51-People-Convicted.html>

⁴ IPAC (Institute for Policy Analysis of Conflict: “Escalating Armed Conflict and a New Security Approach in Papua”).

gewapende tak van de onafhankelijkheidsbeweging, de TPN-PB. Er is een vicieuze cirkel van geweld. De militaire aanpak wordt ook verschillend ervaren: Indonesische migranten zien de voortgaande militarisering vaak als 'nodig' om de vrede en orde in Papoea te herstellen. Papoea's zien dit eerder als een bedreiging voor de vrede.

Speciale Autonomiewet

In juli 2021 is een nieuwe Speciale Autonomiewet voor Papua aangenomen. Het is een verlenging van de eerste wet uit 2001. De wet was bedoeld om de Papoeabevolking meer bestuurlijke zeggenschap te geven, terwijl de provincies onderdeel blijven van Indonesië. In werkelijkheid zorgt de wet er juist voor dat de macht van de centrale overheid toeneemt. Zeggenschap van de Papoeabevolking en instituties wordt verder beknot. Onder de eerste Otsuswet is ook de toegang tot gezondheidszorg en onderwijs verslechterd voor inheemse Papoea's die in afgelegen gebieden wonen.

Lokale politici, volksraden, universiteiten, kerken hebben kritiek geuit op de Wet. De luide roep om een evaluatie van de eerste Speciale Autonomie Wet, die ze als mislukt beschouwen, is echter genegeerd. Zo ontvangen bijvoorbeeld lokale overheden (kabupaten/kota) nu rechtstreeks gelden uit deze 'Otsus pot', hetgeen het gezag van provinciegouverneurs ondermijnt. Daarnaast kan de centrale overheid zonder goedkeuring van de MPR (Papua People Council), nieuwe provincies en districten creëren in West Papua. En dat gebeurt dan ook.

Herverdeling provincies

Een bijzonder pijnpunt van de Speciale Autonomiewet is de inmiddels uitgevoerde herverdeling en oprichting van 3 nieuwe provincies (de zogenoemde "DOB, Daerah Otonomi Baru"). De drie nieuwe autonome, door Jakarta opgelegde, regio's zijn Zuid-Papua, Centraal-Papua en Hoogland-Papua. Deze herindeling wordt gepresenteerd als een kans voor verbetering van sociale en economische leefomstandigheden van de bevolking. De werkelijke reden voor de herverdeling lijkt nog meer grip krijgen op de natuurlijke rijkdommen van West Papua. De Indonesische overheid heeft grote financiële belangen bij de exploitatie van deze natuurlijke hulpbronnen (slechts 2,25% van de inkomsten vloeit terug naar de bevolking). Ondanks massale protesten van Papoea's, burgers, kerken, maatschappelijke organisaties en studenten, is deze herverdeling op 30 juni 2022 goedgekeurd door het Indonesische parlement.

Desastreuze gevolgen voor tropisch regenwoud

Met de nieuwe herverdeling van provincies worden nieuwe grenzen bepaald. Deze nieuwe grenzen doorkruisen traditionele gronden van de inheemse bevolking. Eerder heeft het Constitutionele Gerechtshof in Indonesië bepaald dat land van inheemse bevolking geen land van de staat is⁵: voor aankoop van land moet altijd voorafgaand toestemming gevraagd worden (*free prior and informed consent*). Met de nieuwe administratieve grenzen worden oude traditionele grenzen die volgens het gewoonterecht (adat) gelden onduidelijk. Zo kan de eis van *free prior and informed consent* worden omzeild, met desastreuze gevolgen voor behoud van het tropisch regenwoud. Het leger en de politie zijn vaak in dienst van bedrijven en intimideren en mishandelen (soms met dodelijke afloop) de natuur- en mensenrechtenbeschermers - vaak onder het mom van het bestrijden van separatisme.

---

⁵ Pdf beschikbaar op https://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/news/2013/05/putusan_sidang_35%20PUU%202012-Kehutanan-telah%20ucap%2016%20Mei%202013.pdf

Groene *window dressing* ten koste van bossen in West Papua

Toch wordt Indonesië momenteel geprezen als voortvarend op het gebied van bosbescherming. Medio 2020 ontving de Indonesische regering betalingen van het Groene Klimaatfonds (103,8 miljoen dollar)⁶ en met de Noorse regering is op 22 september jl. in een klimaatovereenkomst overeengekomen Indonesië US \$ 56 miljoen te betalen, omdat het geslaagd is de uitstoot van CO2 te verminderen door zijn uitgestrekte tropische regenwouden te behouden.⁷

Met een oppervlakte van meer dan 33,8 miljoen hectare maken de bossen van West Papua deel uit van het op twee na grootste regenwoud ter wereld, na de Amazone en Congo regenwoud⁸. Lucratief voor Indonesië, die West Papua als de nieuwe frontlinie voor ontbossing beschouwt. In de afgelopen twee decennia is het bosareaal in West Papua met 663.443 hectare afgenomen. Een percentage van 29% tussen 2001-2010 en 71% tussen 2011-2019.⁹ De ontbossing bedroeg in die periode gemiddeld 34.918 hectare per jaar. In 2015 was de ontbossing het grootst: totaal 89.881 hectare natuurlijke bossen. Vergunningen voor verdere ontbossing van meer dan 2 miljoen hectare zijn verstrekt aan bedrijven.¹⁰

2022: een nieuw niveau van geweldsescalaties

De situatie in West Papua is explosief en de ruimte voor mensenrechtenactivisten, kerken en het maatschappelijk middenveld om op te komen voor hun rechten wordt steeds kleiner. Nieuwe rapporten toonden onlangs aan dat het aantal gewapende botsingen tussen Indonesische veiligheidstroepen en gewapende pro-onafhankelijkheidsgroepen aanzienlijk is toegenomen sinds 2018¹¹, wat ertoe heeft geleid dat ten minste 60.000 tot 100.000¹², binnenlandse ontheemden (IDP's) zijn geworden. Velen van hen vluchtten ook naar Papua New Guinea. Dorpen in conflictgebieden zoals Intan Jaya, Puncak Jaya, Jahukimo zijn verlaten. Burgers zijn vaak het slachtoffer van het geweld tussen TPN-PB en het leger, door geweld van beide kanten. Dit wordt veroordeeld door mensenrechtenorganisaties ter plekke.

Kinderslachtoffers nemen toe

Het merendeel van de IDP's zijn vrouwen en kinderen. Kinderen zijn helaas ook steeds vaker het slachtoffer van geweldsescalaties. Slechts enkele voorbeelden: op 22 februari 2022 vielen Indonesische troepen 7 Papoea-kinderen aan op een militaire post in het regentschap Puncak. Ze beweerden -zonder bewijs daarvoor te hebben- dat de kinderen eerder die dag een pistool uit de post hadden gestolen. Een van de kinderen overleed later in het ziekenhuis¹³. Op 5 april 2022 schoten de Indonesische strijdkrachten een Papoea-tiener dood in het regentschap Nduga tijdens militaire operaties tegen de TPNPB.¹⁴ Militair personeel van de speciale troepen van Kopasus Maleo heeft naar verluidt op 27 oktober 2022 drie Papoea-kinderen en hun ouders gemarteld in een militaire post in het Yuwanain Village, Arso District.

⁶ https://www.greencimate.fund/sites/default/files/page/gcf-annual-results-report-2020_0.pdf

⁷ [https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norway-delivers-us\\$-56-million-in-results-based-support-for-indonesias-folu-net-sink-2030-climate-goals/id2936675/](https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norway-delivers-us$-56-million-in-results-based-support-for-indonesias-folu-net-sink-2030-climate-goals/id2936675/)

⁸ Land Cover (2018)

⁹ Koalisi Indonesia Memantau (2021)

¹⁰ Pusaka (2022)

¹¹ IPAC-report no. 77. 13 juli 2022

¹² UN Media Center 1 maart 2022, zie ook <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/indonesia-un-experts-sound-alarm-serious-papua-abuses-call-urgent-aid>

¹³ Jubi, 2 maart 2022

¹⁴ Suara Papua, 13 april 2022.

Risico op grootschalig geweld

Het Simon Skjodt Centrum voor de preventie van genocide in het Holocaust Memorial Museum in de Verenigde Staten publiceerde juli 2022 een rapport dat aangaf dat de situatie in de meest oostelijke regio van Indonesië zorgwekkende gelijkenissen vertoonde met andere regio's die genociden en andere massale wreedheden hebben meegemaakt.¹⁵ Volgens dit rapport blijft het risico van grootschalig geweld in West Papua bestaan - en kan het toenemen - zelfs als Indonesië blijft groeien in bevolking, rijkdom en internationale politieke invloed. Deze verdeeldheid en spanningen, in combinatie met de strijd voor onafhankelijkheid, kunnen, als ze niet worden aangepakt, leiden tot verder geweld tegen burgers.

Ingeperkte vrijheden

Niet alleen Amnesty International Indonesia vestigt de aandacht op de ontwikkeling van de 'achteruitgang van de vrijheid van meningsuiting'. Een andere internationale organisatie, TAPOL, uitte ook haar bezorgdheid. In haar rapport (21/10/22) getiteld "West Papua 2021: vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergadering" worden gegevens over 2021 gepresenteerd. De belangrijkste punten uit het TAPOL-rapport:

1. het aantal arrestaties willekeurige arrestaties door veiligheidstroepen in Papua steeg met 45,9% in vergelijking met het aantal soortgelijke arrestaties in 2020;
2. de argumenten van 'Makar' en 'Covid' worden zo "losjes" mogelijk gebruikt om elke vrijheid van afwijkende meningsuiting in de kiem te smoren;
3. vnl. studenten zijn het doelwit van repressieve maatregelen; 69% van alle incidenten;
4. de repressie is breed: willekeurige arrestaties, terreur en intimidatie en digitale (online) ongeregelheden.

Aandacht voor West Papua door internationale lobby

Twee internationale organisaties, het VN-Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) en de Wereldraad van Kerken (WCC), hebben hun bezorgdheid geuit over de verergerende mensenrechtensituatie in West Papua. De verklaringen werden gepubliceerd twee maanden voordat Indonesië zijn vierde cyclus van de universele periodieke doorlichting (UPR) zal ondergaan bij de VN-Mensenrechtenraad in november 2022.

De waarnemend Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, mevrouw Nada Al-Nashif, opende op 12 september 2022 de 51e zitting van de VN-Mensenrechtenraad in Genève met haar Global Update-verklaring. Naast de zorg over de vele IDP's als gevolg van het gewapende conflict, uitte ze haar bezorgdheid over de recente buitengerechterlijke executie en verminking van vier inheemse Papoea's door leden van het leger en civiele daders. Ze drong er bij de Indonesische regering op aan grondig, onpartijdig en onafhankelijk onderzoek naar de zaak te doen.¹⁶ Tot op heden is de Indonesische regering de toezegging van president Joko Widodo om het bezoek van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN aan West Papua te faciliteren, nog niet nagekomen.

---

¹⁵ Het Simon-Skjodt Center for the Prevention of Genocide van het Holocaust Museum in de Verenigde Staten heeft als doel te leren van fouten uit het verleden om herhaling te voorkomen door het overbrengen van de lessen en de erfenis van de Holocaust en wereldwijde actie te stimuleren om genocide aan te pakken en te voorkomen. Uit hun [onderzoek](#) blijkt dat in Papua alle signalen op rood staan en dat alleen door het opvolgen van de aanbevelingen een situatie van genocide in Papua kan worden voorkomen.

¹⁶ Humanrights Monitor, 14 september, <https://humanrightsmonitor.org/news/un-high-commissioner-for-human-rights-and-the-world-council-of-churches-express-concern-over-aggravation-of-violence-in-west-papua/>

Oorzaak van huidige situatie

Deze paper begon met de constatering dat Nederland – in weerwil van haar belofte - niet erin is geslaagd een onafhankelijk West Papua voor de Papoea's te realiseren. Over de hoofden van de Papoea's is beslist dat West Papua bij Indonesië is ingelijfd. Naar de destijds en toen geldende regels van internationaal recht is de Papoea's een vrije uitoefening van het recht op zelfbeschikking onthouden. Indonesië is er ook niet in geslaagd de Papoea's een vrije uitoefening van het recht op zelfbeschikking te garanderen. Zoals uit voorgaande blijkt worden sinds de overdracht van West Papua aan Indonesië de fundamentele mensenrechten structureel geschonden. Papoea's hebben geen zeggenschap over de traditionele gronden, natuurlijke hulpbronnen, leefomgeving en cultuur. Sterker nog; het huidige Indonesische repressieve regeringsbeleid kan worden aangemerkt als 'apartheid', '(langzame) genocide' en 'ecocide'.

Nederlandse dubbele moraal

Eind september konden de Oekraïners in de bezette gebieden in een schijnreferendum kiezen voor aansluiting bij Rusland. Onder dwang werden stemmen verzameld voor aansluiting bij Rusland: de wereld, inclusief Nederland spraken er schande van en veroordeelden de bezetter Rusland. De uitslag (zo'n 97% stemde voor), stond immers al van tevoren vast.

De tegenstelling kon niet groter zijn met 1969: toen Papoea's konden kiezen voor aansluiting met Indonesië. Het referendum gebeurde niet volgens internationale standaarden en de uitslag stond ook hier al vast: 1025 Papoea's (geselecteerd uit een bevolking van 800.000 zielen) werden gedwongen te kiezen voor aansluiting bij Indonesië. De wereld en de VN waren dit keer stil. Ook Nederland keek weg. De woorden van Ortiz Sanz, VN-waarnemer, in zijn eindrapport spreken boekdelen: "In West-Irian heeft "een" daad van vrij keuze plaatsgevonden "in accordance with the Indonesian practice".

De rol van Nederland

Doet Nederland genoeg? Kortgezegd: **nee**. De Nederlandse politiek moet zich steviger uitspreken over de mensenrechtensituatie in West Papua, en meer steun bieden aan (de veiligheid van) mensenrechtenverdedigers, beschermers van het regenwoud en NGO's die opkomen voor de rechten van de inheemse Papoea's. We trekken de volgende conclusies en stellen de volgende acties voor die de Nederlandse politiek zou moeten nemen.

Nederland heeft een kwalijke rol gespeeld in de gedeelde koloniale geschiedenis

Voor de Papoea's is het belangrijk dat de zwarte bladzijde in onze geschiedenis wetenschappelijk is vastgelegd. Dat is gebeurd met de omvangrijke studie over het gesjoemel van Indonesië met de Act of Free Choice, door historicus Prof. P.J. Drooglever. Nederland verbindt echter geen politieke consequenties of excuses aan het boek. Ondanks deze wetenschappelijk studie lijkt Nederland te zwijgen over diens houding in 1963-1969.

- **Nederland: erken de kwalijke rol die Nederland heeft gespeeld in de overdracht van West-Papoea aan Indonesië.**

Nederland hult zich in schuldig zwijgen

Tot op de dag van vandaag laat Nederland zich niet openlijk uit over de mensenrechtenschendingen in West Papua; de goede diplomatieke betrekkingen en handelsrelaties met Indonesië staan voorop. Nederland houdt zich in deze te afzijdig, of zegt stille diplomatie te gebruiken. En vindt het ook lastig om als vm. kolonisator Indonesië op de vingers te tikken.

Maar als vm. koloniale macht rust er voor de Papoea's juist een bijzondere verplichting op Nederland om - op te komen voor de bescherming van de rechten van de Papoea's. De Papoea's ondervinden namelijk nog steeds vandaag de dag de gevolgen van de gedeelde koloniale geschiedenis met Nederland.

- ***Ga in gesprek met Indonesië en andere lidstaten van de VN over de mensenrechtenschendingen tegen de West-Papoea's en dring – nogmaals – aan zeer korte termijn uit te voeren geplande bezoek van de VN Hoge Commissaris van de Mensenrechten aan West Papua (hetgeen tot nu toe geweigerd wordt door Indonesië).***
- ***Dring aan bij Indonesië het recht op vrijheid van informatie en pers te respecteren.***

Indonesië vermindert CO2 uitstoot, maar ontbossing in West Papua gaat onverminderd door

Rapporten van [Greenpeace](#) en [Amnesty](#) tonen aan dat internationale en nationale bedrijven op illegale wijze grond aankopen in West Papua, de rechten van de inheemse bevolking schenden, en het tropische regenwoud vernietigen ten behoeve van palmolie of extractie van mineralen.

- ***Gebruik kennis uit onderzoeken van organisaties als Greenpeace en Amnesty, maar ook lokale NGO's in Indonesië (als Pusaka, Walhi, Greenpeace Indonesië), naar oligarchen die (in)directe links hebben met bedrijven in Nederland en neem actie: zij profiteren van de grondstoffen en mensenrechtenschendingen in West Papua.***
- ***Ga in gesprek met Indonesië over het grootschalig verdwijnen van het leefgebied van de inheemse Papoea's en de flora en fauna; erken dat Nederland door zijn consumptie van grondstoffen bijdraagt aan het verdwijnen van tropisch regenwoud in West Papua.***
- ***Ga in gesprek met Indonesië om mensenrechten, milieu en leefomgeving van de bevolking van West-Papoea te respecteren als het beschermers van het regenwoud. Erken de belangrijke rol van Papoeavrouwen hierin.***

Toegenomen kans op horizontaal en verticaal conflict

De vorming van het nieuwe DOB-beleid heeft de situatie in Papua echter nog verder gepolariseerd. Het potentieel voor interne conflicten tussen groepen en de dreiging van marginalisering en ontvolking van inheemse Papoea's. De nieuwe opdeling geeft naar verwachting meer corruptie onder gezagsdragers, wat weer een potentieel kan zijn voor horizontaal en verticaal conflict. De conclusies van het bovengenoemde Amerikaanse Simon Skjodt Center zijn alarmerend.

- ***Geef (financiële en morele) steun aan vredesinitiatieven, NGO's en mensenrechtenadvocaten die interetnische dialoog bevorderen en opkomen voor de rechten en faire rechtsgang van Papoea's die slachtoffer zijn van gebrek aan vrijheid van meningsuiting en het recht op demonstratie.***
- ***Onderzoek zelf de situatie ter plekke via (parlementaire) onderzoekscommissie.***

Positieve ontwikkelingen: toegenomen aandacht voor West Papua op internationaal niveau

Dit is mede te danken aan de tomeloze inzet, documentatie en lobby – met alle veiligheidsrisico's - van lokale mensenrechtenverdedigers en -organisaties, de mensenrechtenafdelingen van de kerken verbonden aan de Papuan Council of Churches, en Indonesische NGO's, die solidair zijn met Papoea's en kritisch op de mensenrechtensituatie in West Papua.

- ***Bescherm de lokale mensenrechtenverdedigers en NGO's. Ze werken onder grote druk en intimidatie. En dat terwijl hun werk cruciaal is in het lobbywerk en documenteren van data voor internationale mensenrechtenmechanismes die Indonesië ter verantwoording roepen (zoals de VN Mensenrechtenraad en de VN Comités ter uitbanning van vrouwendiscriminatie, bescherming van de rechten van kinderen en de uitbanning van rassendiscriminatie).***